

Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyəti dövründə Gəncə quberniyasında inzibati-ərazi vahidi

Rusiya İmperiyası Gəncə xanlığını işğal etdikdən (1804-cü ilin yanvar ayı) sonra xanlıq ləğv edilərək, Yelizavetpol dairəsi yaradıldı. Dairə Gürcüstan quberniyasının tərkibinə daxil edildi. 1840-cı il aprel ayının 10-da islahat nəticəsində dairə qəzaya çevrildi. Yelizavetpol qəzası Gürcü-İmereti quberniyasının tərkibinə verildi. Qəza Yelizavetpol, Qazax, Şəmsəddil və Ayrım məntəqələrinə bölündü. Yelizavetpol qəzasında qəza idarə sistemi təşkil olundu. 1846-cı il 14-ü dekabr tarixli inzibati-ərazi bölgüsündən sonra Yelizavetpol qəzası yeni yaradılmış Tiflis quberniyasının tərkibinə daxil edildi. Çar II Aleksandrın 1867-ci il 9 dekabr tarixli fərmanı ilə Yelizavetpol quberniyası yaradıldıqda, Yelizavetpol qəzası Tiflis quberniyasından alınaraq onun tərkibinə verildi, yeni Qazax qəzası təşkil edildi. Qafqaz təqviminin (1917-ci il) məlumatına görə, qəzanın ərazisi 8726,0 kv.verst idi.

Qəzada 214746 nəfər əhali yaşayırdı. Onların 191096 nəfəri yerli sakinlər, 23650 nəfəri isə müvəqqəti yaşayanlar idi. Əhalinin 111610 nəfəri kişi, 103136 nəfəri isə qadın idi. Azərbaycan türkləri (140 mindən çox) əhalinin 65,2%-ni təşkil edirdi. Çarizmin köçürmə siyasəti nəticəsində qəzada 12,3 min rus yaşayırdı. Qəza əhalisi kənd təsərrüfatı, sənətkarlıq və ticarətlə məşğul olurdu.

Fevral inqilabından (1917-ci il) sonra Xəlil bəy Xasməmmədovun rəhbərliyi ilə İcraiyyə komitəsi təşkil olundu. Oktyabr çevrilişindən (1917-ci il) sonra isə qəzada bolşeviklərin pozuculuq fəaliyyəti gücləndi. Cümhuriyyət Hökumətinin Yelizavetpola (Gəncəyə) köçməsi nəticəsində qəzanın da həyatında böyük rolu oldu. Hökumətin 1918-ci il 30 iyul tarixli qərarı ilə Yelizavetpol Gəncə adlandırıldıqdan sonra, qəza da, müvafiq olaraq, eyni adı aldı. Gəncə qəzasında

Gəncə Qəzası

Müəllif: Vüqar Həsənbəyli
21.02.2012 17:55

sabitliyin yaradılması və iqtisadi inkişafın təmin edilməsi üçün tədbirlər görüldü. Bolşeviklər qəza əhalisinin əksər hissəsinin kəndlilərdən ibarət olduğunu nəzərə alaraq, kəndli hərəkatının genişləndirilməsinə çalışdılar. Dövlət isə qəzanın idarəçiliyini təkmilləşdirmək məqsədilə Gəncə qəzasını iki yerə bölməyi qərara aldı.

Parlament 1920-ci il aprelin 22-də Gəncə qəzasına daxil olan 34 kənd icması əsasında Şamaxor (Şəmkir) qəzasının yaradılması haqqında qanun qəbul etdi. Lakin qısa müddətdən sonra Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti süqut etdi və Gəncə qəzası da sovetləşdirildi.

1929-cu ildə isə Azərbaycan SSRİ-də həyata keçirilən rayonlaşdırma zamanı Gəncə qəzası ləğv olundu.